

Efektywna ochrona porostów Puszczy Białowieskiej

2013-12-16

We wrześniu 2013 r. Stowarzyszenie Pracownia na rzecz Wszystkich Istot zakończyło realizację projektu „Program czynnej i strefowej ochrony porostów w Puszczy Białowieskiej”. Działania były prowadzone przy aktywnym udziale Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku.

Podstawowym działaniem była inwentaryzacja i wdrożenie obszarowej ochrony granicznika płucnika - *Lobaria pulmonaria*, wrażliwego makroporostu zaliczanego do relikwów lasu pochodzenia pierwotnego, świadczącego o ekologicznej ciągłości lasu. Granicznik płucnik jest gatunkiem wskaźnikowym, świadczącym o dużej bioróżnorodności płatów lasu, dlatego ochrona jego siedlisk wiąże się z ochroną innych, cennych gatunków. Głównym zagrożeniem dla tego gatunku (obok zanieczyszczenia powietrza) jest przekształcanie jego siedlisk związane z gospodarką leśną.

Wokół zinwentaryzowanych w ramach projektu stanowisk decyzjami Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku zostały zatwierdzone 93 strefy ochronne o powierzchni około 100 hektarów, obejmujące 197 drzew z plechami granicznika. Ze zgromadzonych w trakcie realizacji projektu danych wynika, że granicznik płucnik preferuje ponadstuletnie drzewostany o charakterze naturalnym. W jednym z takich oddziałów leśnych średnie zagęszczenie wyniosło 1,84 drzew z granicznikiem na hektar. W drzewostanach młodszych granicznik spotykany był znacznie rzadziej. W trakcie przeprowadzonych prac ujawniono nowe stanowiska granicznika płucnika z owocnikami, co w naszym kraju jest bardzo rzadkim zjawiskiem, świadczącym o zróżnicowaniu genetycznym populacji.

Kolejnym działaniem projektu była transplatacja skrajnie zagrożonego granicznika tarczowego *Lobaria amplissima*, którego ostatnie stanowiska na Niżu Europejskim zachowały się w chronionych starodrzewach Puszczy Białowieskiej. Aż 95% granicznika tarczowego stwierdzono w ostatnich latach na jesionie wyniosłym, który w Puszczy Białowieskiej, podobnie jak w innych kompleksach leśnych zamiera masowo na wskutek fytoftorazy, choroby powodowanej przez lęgniowce z rodzaju *Phytophthora*. Dlatego 30 fragmentów plech granicznika tarczowego zostało przeniesionych z martwych jesionów na inne gatunki drzew, na których porost będzie miał szansę przetrwania. Transplatacja tego gatunku była pierwszym takim działaniem w Polsce i jednym z nielicznych w Europie.

Dodatkowym elementem działań było przeszkolenie wolontariuszy w zakresie wyszukiwania stanowisk granicznika i innych, cennych porostów. Niektórzy z nich już znajdują nowe stanowiska tego gatunku w innych lasach i podejmują działania na rzecz jego skutecznej ochrony.

Nowe stanowiska wrażliwych porostów - granicznika płucnika i granicznika tarczowego oraz stosunkowo duże rozmiary plech tych gatunków mogą świadczyć o poprawie warunków dla zachowania porostów Puszczy Białowieskiej. Wynika to niewątpliwie z coraz większej ochrony obszarowej, jakiej poddawana jest Puszcza, oraz zmniejszenia emisji zanieczyszczeń w ostatnich latach. Pojawiły się jednak nowe zagrożenia jak masowe zamieranie niektórych gatunków ważnych dla porostów drzew, zwłaszcza jesionu wyniosłego. Potencjalnym zagrożeniem mogą być również zmiany klimatu, gdyż najcenniejsze porosty leśne są organizmami szczególnie wrażliwymi na susze i nadmierne nasłonecznienie.

Źródło, RDOŚ w Białymstoku

Fot. A. Bohdan, Stowarzyszenie Pracownia na rzecz Wszystkich Istot